

זמורות

העלון לתלמידי ישיבת "כרם ביבנה" המשרתים בצה"ל

גליון מס' 91
אלול ה'תש"ע

החודש בזמורות

המשיח שליט"א
ישוה אלוה!

תוקף קדושת היום
הרב אלישיב שליט"א

מקנא
דניאל פרידמן

קואב הראש
ל' נר ישי

מתי כדאי לשחוק?
יוסף שמוני
יצחק הרב קרליבך

העלון יוצא לאור ע"י
ישיבת כרם ביבנה
ד.ב. אבטח 79855
www.KBY.org.il

צוות זמורות:

מנכ"ל ספג שמוני סקין
יקי מרד ודוכן ok

איש הקשר שלכם:
ליה אלכס ליה
052-810-90-44

חיילי היקרים,

אלול.

"יעקב, ספר לנו מה עשית השבוע!"

מכירים את המשפט המחריד הזה מסוף כל שבוע בטירונות? המתח שאותו חייל מרגיש בכל גופו בשאלה האם אכן ראו שהוא 'הפקיר' את הנשק בתוך האוהל ויצא בלעדיו או אולי מישוה ראה שהוא נרדם (באונס!) באמצע השמירה... להודות או לא? מה לעשות???

על המפקדים שלך אולי אפשר לעבוד. אבל על מלך מלכי המלכים אי אפשר. הוא רואה הכל, הוא יודע הכל - ומחכה ומצפה מתי נשוב אליו. והתשובה כל כך קשה. "עד שיעיד עליו יודע תעלומות", פוסק הרמב"ם, שלנצח לא נחטא עוד. לנצח! לעולם לא עוד! איך אפשר לעמוד בזה?

"יראת ה' תוסיף ימים, ושנות רשעים תקצורנה" (משלי י', כז).

מסביר ה"יערות דבש", ר' יונתן אייבשיץ, שאם האדם ידאג לשנים רבות לא יוכל לעבוד את ה' כראוי. מה תקנתו? שידאג רק ליום ההוא. "אגירי יומי אנן". הרשעים לא כן - הם דואגים לשנים רבות - "כל כך הרבה זמן יש לנו לחיות, לא נוכל להחזיק בעלי תשובה שנים רבות!"

וזה כמו מה שאמר התנא באבות, כל החיים שלך תעשה מה שאתה רוצה ושוב יום אחד לפני מותך. רק יום אחד. וביום הזה לא תוכל להתאפק? ברור שכן!

אמנם, לאף אחד אין הבטחה כמה שנים נתנו לו, כמה זמן יש לו למלא את יעודו בעולם (עד 120 לכלום...) - ולכן חייבים להתחיל כבר עכשיו!

היצר הרע תמיד מנסה לנפח את הקבלות שלנו למימדים שנחשוב שלא נוכל לעמוד בהם. אז נתקדם אל המטרה בדילוגים קטנים, שנוכל לעמוד בהם, ואז נראה שאנו מסוגלים להתמיד בכך זמן רב.

דרך אגב, יעקב, שבו פתחנו, התחיל למלמל איזה משהו על הנשק שלו ואז הקצין הפסיק אותו ואמר: "לא לא, התכוונתי למשהו טוב שעשית..." ובסוף, יעקב שלנו קיבל חמושוש...

וְשָׁעוּ לְעֵינַי בְּלֵיל, וְאֵל יִמְשְׁלוּ בָּם רְשָׁעִים.

בְּלֵיל שְׁעִיר וְחֹתָנּוּ, וְיַעֲלוּ לְעֵינַי מוֹשְׁעִים.

מן סליחות

מדור בני"ש

צנחנים

12	אב התשס"ט	יוסף פוירשטיין
7	אדר התש"ע	רון אליאור
7		חיים ארבל'ך
22		דניאל ברוקס
14		יעקב סוקול'ק
7		רע סטלר
3		אליה פרדס
1		ישראל קלקר

תותחנים

3	אדר התשס"ט	אריאל פרידמן
16	אדר התש"ע	עזרא כצמן
1		יצחק אמסלם
6		דניאל בוחבוס
1		קובי סבאג
1		אביתר פראנג'י
6		גלעד שוגר
⊕		אביחיל גרינוולד

שריין

6	אדר התש"ע	אריה ברין
5		רפאל מילאנו
5		רותם נהיר
1		דוד פרידמן
7		ברוך שינמון

רבנות צבאית

14	אדר התשס"ט	אסף איטח (גבעתי)
21		בן ציון גליקמן (נחל)

אב-אלול התשס"ט

בן-ציון מין 270

המודגשים: אלו שביקרו החודש
עדכון אחרון: כ"א אלול

ברוכים השבים!

ניוס אדר התשס"ט

- נריה כהן ❖ שחר עקיבא כהן ❖ אליהו טווגנדהפט ❖ נריה אביטן ❖ ראובן אלטשולר ❖
- אוריאל בוסי ❖ שלמה בוך ❖ יונתן בורשטיין ❖ יונתן בלבן ❖ יאיר בן חיים ❖ הראל בר ❖
- יצחק גורן ❖ אלחנן גלבר ❖ בן-אלי גרוסמן ❖ ערן הולץ ❖ חן הראל ❖ אליסלך ויטו ❖ ניר זליכה ❖
- מתן חזות ❖ סוריאל יפרח ❖ נוי יצחק ❖ יוסי משרקי ❖ דוד נגאל ❖ יהודה נוימן ❖
- עניר נחמני ❖ עמיחי נחמני ❖ יוסף סברי ❖ אוהד סלאב ❖ יונתן פולנאר ❖ בנימין פוריס ❖
- נועם פרידמן ❖ איתי צוברי ❖ ישראל קוזניץ ❖ ברק קלנר ❖ אביתר רביב ❖ משה רובין ❖
- צוריאל שושן ❖ דוד שטרית ❖ יצחק שטרית ❖ סאיר שלוש ❖

מחזור ג' - בקוה אצ'כס...

סגורון של ישראל

הדבר היה מאוחר בלילה, בערב ראש השנה הנוצרי. חסידי הרב לוי יצחק מברדיצ'ב עדיין ישבו ולמדו בבית המדרש. לפתע נפתחה דלת חדרו הפרטי של הרב, ורבי לוי יצחק נכנס לבית המדרש. "לשנה טובה תכתבו ותחתמו" זעק. ומיד חזר לחדרו וסגר אחריו את הדלת.

החסידים השתוממו. הן הרב יודע שאין זה ראש השנה של ישראל, אלא רק ראש השנה של הגויים, ולמה איפוא בירך אותם?

כעבור זמן מה נפתחה הדלת שוב, והרב חזר על ברכתו. ואחרי זמן קצר הוא עשה זאת בפעם השלישית.

החסידים נבוכו. במבוכתם הם ביקשו את אחד מן המקורבים הזקנים שייכנס לחדרו של הרב וישאל אותו לפרש הברכה הזאת. ואלה היו דברי רבי לוי יצחק, כפי שמסר אותם החסיד הזקן:

בראש השנה שעבר, שהוא יום שבו נידונים ישראל ע"י הקב"ה, התפללו היהודים בלהט בבית הכנסת. תפילותיהם וקול השופר עלו לשמיים. התפילות והתחנונים ריגשו את הקב"ה, והוא ירד מכס הדין וישב על כס הרחמים. ושם כתב פסק-דין, שקבע כי השנה הבאה תהא שנת בריאות ואושר לעם היהודי.

כשבא יום הכיפורים והוא ראה איך הכל צמים ובוכים ושופכים את לבם בתפילה, הרים את עטו כדי לחתום את פסק הדין. הדין את ישראל לכף זכות.

כאותו רגע הופיע השטן והביע את מחאתו. "כן, מלך העולם, טען השטן, "ביום הכיפורים הם צמים ומתחרטים, ולובשים בגדים לבנים כמלאכים" אבל מה בנוגע לשאר ימי השנה, כשהם מלאים חטאים ומעשי רשע?"

ופסק הדין לא נחתם.

כשהתחילו היהודים לבנות את הסוכות, טען למענם מלאך סניגור: "א-ל עליון, אינך רואה את הסוכות, שאפילו עניי עמך בונים בשמחה כדי לקיים מצוותיך? למענך הם בונים אותן. חתום נא את פסק הדין".

הדין היה נחתם, אילו לא היה השטן מתנגד שוב. "כן, מלך העולם, למענך הם בונים סוכות – סוכות מטות לנפול של ענפים וקרשים, סוכות שהיום הן כאן ומחר אינן. אבל למען עצמם – למגורים ולעסקים ולשעשועים – הם בונים בתי אבן ולבנים וזכוכית, יציבים ומוצקים, העומדים לעד!"

ואז בא יום שמחת תורה. היהודים חיבקו את ספרי התורה, רקדו, ששו ושמחו עמהם בבתי הכנסת. ושוב ביקש הסניגור מן האלוקים שיחתום את הדין. "ראה נא, א-ל עליון, עד כמה בניך שמחים בתורתך".

אבל השטן התערב. "כן, במשך לילה אחד הם רוקדים בשמחה עם תורתך, כשידיהם פשוטות כלפיך ורוחם מרוממת בגלל היי"ש ששתו. אבל כשהם מפוכחים מיין ומוחם צלול, כלום מקיימים הם את המצות הכתובות בתורה?"

פסק הדין לא נחתם.

וכך קרה שפסק הדין שנכתב לזכותם של ישראל בראש השנה נשאר בלתי חתום ביום כיפור ובהושענא רבה ובמשך שבועות ארוכים, עד הערב הזה.

והנה, כשהתחילה שנה הנוצרית החדשה, ועמה התחילו השכרות והצעקות והקטטות הקורות בדרך כלל בלילה הזה, התקרב המלאך הסניגור לאלוקים ואמר: "מלך כל הארץ, ראה נא איך הם מתחילים את הלילה הראשון של השנה החדשה שלהם. הקשב נא לצווחות הכאב ולקולות ההוללות. ראה את השחיתות והפריצות – וזכור כיצד התחילו בניך שלך את השנה החדשה בראש השנה: בתפילה, בחרטה ובקדושה".

ועל כך לשטן לא היה מענה.

וכך אחרי דחייה של כמה חודשים, חתם לבסוף הקב"ה על פסק הדין הדין את ישראל לכף זכות. "לפיכך", סיכם רבי לוי יצחק מברדיצ'ב את דבריו, "ברכתי אתכם הערב בברכה היהודית-מסורתית: 'לשנה טובה תכתבו ותחתמו'".

ושובו אל ה'!

הרב אברהם ריבלין שליט"א
הפסניח הרוחני

רעיון התשובה זכה לשבת מיוחדת - "שבת שובה", על שם הפסוק הראשון של ההפטרות לשבת זו. שני הפסוקים הראשונים בהפטרות עוסקים בשני רבדים שונים של תשובה. הפסוק הראשון, "שובה ישׁרָאֵל עַד ה' אֶלְקֵינוּ כִּי קָשַׁלְתָּ בְּעֶזְרְךָ" (הושע י"ד, ב), מדבר בתשובה מיראה. כך עולה מדברי ריש לקיש על פסוקנו, "גדולה תשובה שזדונות נעשות כשגגות" (יומא פ"ג). הפסוק השני, "קחו עִמְכֶם דְּבָרִים וְשׁוּבוּ אֵל ה' אִמְרוּ אֲלֵיוּ כֹל תִּשָּׂא עִוֹן וְקַח טוֹב וְנִשְׁלַמְתָּ מִפְּשָׁעֵינוּ" (הושע י"ד, ג), מדבר בסוג אחר של תשובה, תשובה מאהבה.

על כן מסביר **המלבי"ם** את מילות היחס השונות שבשני הפסוקים. בפסוק הראשון כתוב "שובה ישׁרָאֵל עַד ה' - מילת **עד** מציינת שה' עומד רחוק מהם", אבל בפסוק השני "שובו אֵל ה' - והיא התשובה מאהבה... שאחרי שפשעו נגדו שבו לאהבתו ועבודתו בכל לב". הבדל נוסף הנובע מהבחנה הזאת הוא שבפסוק הראשון מוזכר "כי קָשַׁלְתָּ בְּעֶזְרְךָ" - והיית כשוגג וכאנוס", אבל בשלב השני "קחו עִמְכֶם דְּבָרִים" - תוסיפו להיטיב מעשיכם להבא ולעשות תשובה מאהבה... תהיה הסליחה ע"י שיראה זכויותיהם וצדקותיהם שיקחו עמהם לדבר זכות עליהם".

המלבי"ם מבליע בדבריו חילוק ידוע בין שני הפעלים שְׁמֹר וְזָכַר המוזכר בדברי **הרמב"ן** במצנת השבת: "כי מדת זכור רמזו במצות עשה והוא היוצא ממדת האהבה והוא למדת הרחמים. כי העושה מצות אדוניו אוהב לו ואדוניו מרחם עליו. ומדת שמור במצות לא תעשה והוא למדת הדין ויוצא ממדת היראה, כי הנשמר מעשות הדבר הרע בעיני אדוניו, ירא אותו"¹. בתשובה מיראה, מושם הדגש על מניעת החטא, על 'סור מרע', אבל בתשובה מאהבה מרוכזים מעייני השב ב'עשה טוב' - בהתקרבות חיובית לקב"ה.

בדרך זו מסביר המלבי"ם גם את הביטוי הנוסף בפסוק השני, "אִמְרוּ אֲלֵיוּ כֹל תִּשָּׂא עִוֹן וְקַח טוֹב", "כי בתשובה מאהבה נמחה כל העוון ולא רק חלקו, בניגוד לתשובה מיראה שלא נמחה כל העוון ויש עדיין פגם השגגה. ומכיוון שבתשובה מאהבה המעשים הרעים נהפכים לטובים [נקח טוב] לכן גם יכופר העוון באמירת דברים בעלמא [שְׁפָתֵינוּ], בניגוד לתשובה מיראה שעדיין צריכה קרבת לזכירת השגגה [פְּרִים].

מִרְן רֵאשׁ הַיְשִׁיבָה זַצ"ל הוסיף להסביר לפי חילוק זה את ההזכרה הכפולה של מידת הדין ומידת הרחמים בפסוק הראשון - "עד ה' אֶלְקֵינוּ", בניגוד להזכרת שם הרחמים לבדו בפסוק השני - "שובו אֵל ה'". מי שלא שב אפילו מיראה מעורר עליו את מידת הדין, כי לא

¹ רמב"ן, שמות כ, ז. ולפי זה הסביר שם באריכות מדוע 'עשה דוחה לא תעשה', עיי"ש.

ניצל את שעת הרצון, משא"כ מי שלא שב מאהבה אלא מיראה - עדיין תשובת היראה בידו.

וכן הסביר מדוע הפסוק הראשון מדבר בלשון יחיד, "שׁוֹבָה", שהרי תשובה מיראה היא לעולם עסקו של הפרט, והפסוק השני אמור בלשון רבים, "וְשׁוֹבֵר", שהרי תשובה מאהבה - תשובה לצורך הכלל היא².

להשלמת דברים אלו נוסיף רעיון קצר, המסביר מדוע נזכר שילום הפרים בשפתנו, בתפילה, רק בפסוק השני שעיקרו בתשובה מאהבה, ולא בתשובה מיראה המצויינת בפסוק הראשון.

ר' חיים, בספרו נפש החיים, מאריך להדגיש שתפילת ראש השנה (ובעצם תפילת כל השנה) היא רק "להוסיף תת כח בעולמות הקדושים... ולא על ענייני וצרכי עצמו כלל. ענייני הרואות בנוסח תפילת ר"ה שהוא מסודר מראשו ועד סופו רק על כבוד מלכותו ית"ש שתתעלה כבתחילה".

אחת ההוכחות שמביא ר' חיים קשורה לפסוקנו.

ידועים דברי הגמרא, "ר' יהושע בן לוי אמר תפילות כנגד תמידין תקנום" (ברכות כו), ובמדרש מצאנו: "ונשלמה פרים שפתינו -- אמרו ישראל: רבש"ע בזמן שבית המקדש קיים היינו מקריבים קרבן ומתכפר. ועכשיו אין בידינו אלא תפילה". (במדבר רבה יח, כא). ועל כן פירשו כאן המפרשים: "ונשלמה פרים שפתינו" - פרים שהיה לנו להקריב לפניך - נשלם אותם ברצוי דברי שפתינו".

ומעיר ר' חיים שגם מכאן ראייה שהתפילה מכוונת כלפי צער גלות השכינה, שהרי "תפילות כנגד תמיד תקנום, שהיו עולות כליל לאישים כולה לגבוה סלקא ולא היה בהם חלק הדיוט כלל".

והנה רעיון התפילה על צער גלות השכינה, שכולה סלקא לגבוה ואין בה חלק לצרכי האדם, ודאי שהיא נובעת מאהבת הבורא. שהרי מי שעובד את בוראו מיראה תתאה, בעצם דואג לעצמו, ועל צרכיו שלו הוא מתפלל.

אשר על כן "ונשלמה פרים שפתינו" - הרומז לעבודת התמידין שכולה סלקא לגבוה, ולתמורתם בתפילה על צער גלות השכינה - נזכר רק בפסוק השני המדבר על תשובה מאהבה.

יה"ר שנזכה לתשובה ולעבודה בדרגה זו, ולוואי שבינתיים נצליח גם בתשובה ובעבודה מיראה!

² עיין במאמרו 'תשובה מיראה ותשובה מאהבה', **אסופת מערכות ח"א**, עמ' סא ואילך.

במי כדאי לקנא?

דניאל סגרון

שיעור ו'

העיתונאי דן מרגלית כתב לא מזמן: "הכדורגל והכדורסל ועימם שאר הספורט התחרותי, הן האמצעי היעיל לתת סיפוק ליצר התחרות הטבוע באדם בלי ששיאפת הניצחון תתבטא בכדורי עופרת ובכסף רע".

למרבה הפלא, נשמט מזכרונו של ידידנו החביב תחום מסוים המספק ביעילות לא קטנה את יצר התחרות הטבוע באדם! התחום הוא כמובן תורה ויראת השם. הלא כך ציוה החכם באדם (משלי כ"ג, יז) - "אל יקנא לבך בחטאים (ובמה תקנא - מדרש תהלים ל"ז) כי אם ביראת ה' כל היום".

וכך כתב **רבינו יונה** בפירושו לאבות (פ"ד, משנה כ"א): "על ידי שרואה חבריו קדושים וחכמים - גם הוא חפץ להיות כמותם, ומפני הקנאה מרבה על חכמתו וטורח ומוסיף לעשות טובה וללכת בדרך ישרה".

לפני כמה וכמה שנים טובות, נערך כנס רבנים בשאלה הנצחית - מדוע אין מגזרנו היקר מנפיק גדולי תורה כאחיו מבני ברק. זה סיפק תשובה מסוימת וחבירו הוסיף עליה תשובה אחרת, עד שקם מור"ר הגאון ר' **דוד קב שליט"א** ואמר לנכבדים היושבים לפניו: הסיבה שאין גדולי תורה סרוגים **כי אין בישיבות שלנו קנאת סופרים**: צריך לנצל את יצר התחרותיות הטבוע באדם לשם התפתחות בלמדנות ופלפול!

הלא גמרא ערוכה, אמר מור"ר, היא זו: "קנאת סופרים תרבה חכמה!" (בב"ב כא).

נכון. הקנאה לא נשמעת טוב. היא מוציאה את האדם מן העולם, היא מרקיבה את עצמותיו, ועוד שלל מרעין בישין. אך זו היא קנאה בגשמיות. קנאה בתורה היא חיובית ורצויה.

'בְּשָׂמִים מְמַעַל', משנן לנו מורנו **המשגיח שליט"א**. זה הוא תפקידנו בימי חלדנו - לנתב את יצר הקנאה שטבע בנו הבורא למען הגדלת תורה והאדרתה. 'וְלִעֲבֹדוֹ בְּכָל לְבַבְכֶם' - לימדונו רבותינו הקדושים - ביצר הטוב וביצר הרע.

"לא ברא הקב"ה את הקנאה אלא להיות אדם מקנא בחבירו על מעשה הטוב והיושר". (ספר המשלים סימן ל"א).

"אבל מדת הקנאה להשתמש בה לעבודת הבורא היא קנאת סופרים לקנא ביראת ה' שרואה שחבירו עוסק בתורה ומצות צריך לקנאות בו לעשות כמעשהו" (מראה יחזקאל, פרשת וילך).

תוקף קדושת היום - כי הוא נורא ואיום

מִן הַר הַגִּ' הָרֵב יוֹסֵף שְׁלוֹם אֲלֵי־שֵׁיט"א

אחת מתוך שלשת הדעות בביאור "וכל העולם כולו עוברים לפניו כבני מרון" היא "כחיילות בית דוד" (רי"ה יח). מהו הפירוש "כחיילות של בית דוד"?

מצינו בגמ' (שבת נו) "כל היוצא למלחמת בית דוד כותב גט כריתות לאשתו". זה הפירוש "כחיילות של בית דוד", שביום הדין צריכה להיות המחשבה של כל העובר ביום זה – כלומר, להרגיש בחוש את מה שנתבאר ב"נתנה תוקף". יש לו ספק – ממש כמו חייל היוצא למלחמה בזמן דוד עד שמצא לנחוף לכתוב גט כריתות, כי מי יודע אם ישוב.

ובאמת זה היה המנהג של יהודי וילנא. שבלייל ראש השנה נתכנסו כל היהודים לבית הכנסת הגדול לשמוע את המגיד-מישרים דמתא, ובסוף דבריו אמר וכה היו דבריו:

מצינו במסכת מידות (פ"ב מ"ז) שאחד השערים בבית המקדש היה נקרא "שער יכניה" – "ולמה נקרא שמו יכניה? שבו יצא יכניה לגלות". איש הנוסע בעירו לדרך רחוקה יפרד קודם מידידיו הרחוקים, ואח"כ מקורביו ואחרון אחרון מן היקר לו ביותר, הוריו אשתו ובניו. כאשר ראה המלך יכניה בעוזבו את ירושלים, כי ספק אם ישוב אליה עוד, נפרד כנהוג תחילה מידידיו ומקרוביו, אחר כך מבני ביתו, ולאחרונה יצא דרך השער של בית המקדש, בזה הראה כי המקדש יקר לו מן הכל, ומפני זה זכה כי השער יקרא על שמו.

גם אנחנו באנו להפרד מבית הכנסת הזה לאחרונה, מי יודע אם נזכה להיות כאן יחד בשנה הבאה, מי יודע "כמה יעברון... מי יחיה...", מי יודע אם כולם יכתבו לחיים...

הפחד והתמונה היה נורא ואיום.

אילו הייתה לנו הרגשה אמיתית באימת הדין, הרי אחרי תפילת מוסף אחרי "ונתנה תוקף קדושת היום... בראש השנה יכתבון... מי יחיה ומי ימות...", כל אחד בעזבו את בית הכנסת, היה צריך להיות באותה הרגשה – מי יודע מה טיבה של הכתיבה, מי יודע מה תביא לנו השנה הבאה!

"אין הבטחה לצדיקים בעולם הזה"

חז"ל אמרו (ברכות נד): "הנכנס לכרך מתפלל שתיים, אחת בכניסתו ואחת ביציאתו. נותן הודאה על העבר וצועק על העתיד". ואמרו שם בגמרא (ס): "יצא, אומר מודה אני לפניך ה' אלוקי שהוצאתני מכרך זה לשלום, וכשם שהוצאתני מכרך זה לשלום, כך תוליכני לשלום, ותסמכני לשלום, ותצעידני לשלום, ותצילני מכף כל אויב ואורב בדרך".

אם היוצא ונכנס ממקום למקום, מרחק של כמה פרסאות, עליו לתת הודאה על העבר ולצועק על להבא, על אחת כמה וכמה, אדם היוצא משנה לשנה חדשה, כמה יש עליו להודות על שזכה לצאת מן השנה – "שהחיינו והגיענו לזמן הזה". וצועק על העתיד – "שהשנה החדשה שבה הוא נכנס 'תוליכנו לשלום... ותצילני מכף כל אויב ואורב...".

וכבר אמרו במדרש (על המלכת שלמה, מלכים א, א): "ר' פנחס בש"ר חנן דציפורי: והלא כבר נאמר 'הִנֵּה בֶן נוֹלָד לָךְ הוּא יִהְיֶה אִישׁ מְנוּחָה...' (דברי הימים א, כ"ב ט) אלא הרבה קטיגורין יעמדו מכאן עד גיחון, מכאן שאין הבטחה לצדיקים בעולם הזה" (ילקוט ש"א קסח).

קול השופר – ובכיייתה של אם סיסרא

חז"ל אמרו (רי"ה לג) "יום תְּרוּעָה יִהְיֶה לְכֶם, ומתרגמינן, יום יבא יהא לכוון. וכתוב באם סיסרא 'בְּעֵד הַחֲלוֹן נִשְׁקָפָה וַתִּגְבֹּב אִם סִיסְרָא'".

ולכאורה, למה לחז"ל להביא משל מאם סיסרא?

אמנם מה הייתה היללה של אם סיסרא? סיסרא, שר הצבא של יבין מלך כנען, "גנרל" ו"פילד מרשל" מפורסם. והנה שמע (שופטים ד, יב) "וַיִּגְדוּ לְסִיסְרָא כִּי עָלָה בְּרָק בֶּן אֲבִינֵעָם הַר תְּבוֹר" עם אשת לפידות, כלומר איזה אדם בלתי מפורסם, ועמו איזו אשה – דבורה, והנה הם עושים 'רבולוציה' (מהפכה), לפרוק עול יבין מלך כנען מעליהם. מה עשה? "וַיִּזְעַק סִיסְרָא אֶת כָּל רֶכְבּוֹ תִשַׁע מֵאוֹת רֶכֶב בְּרָזָל וְאֶת כָּל הָעָם אֲשֶׁר אִתּוֹ", חשב כי בשתי שעות ידכא את המרד, והעניין יסדר בכי טוב. והנה עוברות שתי שעות, וסיסרא לא נראה עוד, כמובן שעוד לא הגיע העניין אף לעלות על העלב איזו דאגה, אבל כבר עברו שלוש שעות, ואם סיסרא מדברת עם שרותיה "מְדוּעַ בִּשְׁשׁ רֶכְבּוֹ לְבוֹא" – "רַחֲמֹת שְׂרוּתֶיהָ תַעֲגִינָה אֵף הִיא תִּשָּׁיב אֲמָרֶיהָ לָהּ: הֲלֹא יִמְצְאוּ חֲלָקוֹ שְׁלָל... אבל כבר הגיע לילה, ואם סיסרא התחילה לבכות, ומכל מקום הבכי היה מהול בתקוה – מי יודע אולי באמת יחלקו שלל.

יום הדין, הוא "בכסה ליום חגנו", זהו חג המכוסה מעיני בני אדם, "יום תרועה" – יומי דיבבא, אבל באיזה אופן? – כמו ותיבב אם סיסרא, שהיה הדבר בספק. אבל אף שהדבר בספק, בידינו לבקש על שנת גאולה, ברכה והצלחה.

מתוך הספר "דברי אגדה" על פרשיות השבוע והמועדים

טענת אי שתקת

ת"ר: מכר לאחד או לשלשה בני אדם כאחד - כולן נכנסו תחת הבעלים, בזה אחר זה - כולן גובין מן האחרון, אין לו - גובה משלפניו, אין לו - גובה משלפני פניו.

הגמרא כאן אומרת שאדם שמכר שלוש קרקעות לחברו אפילו בזה אחר זה כולם נכנסו תחת הבעלים. כלומר, כל אחד מהגובים גובה כדינו - הניזק גובה מעידית, בעל חוב מבינונית, ואישה מזיבורית. ודווקא אם לקח עידית באחרונה משום שיכול הלוקח לטעון להם **אי שתקיתו** ושקליתו כדיניכור-שקליתו ואי לא מהדרנא שטרא דזיבורית למריה, אך אם לקח זיבורית באחרונה כולם גובים מזיבורית דיכול לטעון הנחתי לך מקום לגבות ממנו (דאין נפרעין מנכסים משועבדים במקום שיש בני חורין).

ומקשה הגמ' אם כן גם כלפי הניזק אפשר לטעון טענה זו ולתת לו קרקע פחותה יותר שהרי אם היה הלוקח מחזיר את שטר הזיבורית למוכר היו בעלי החובות גובים **רק** ממנה כיון שהיא בת חורין ולא היה מקבל עידית. ועונה הגמ' שמדובר ביתומים ולכן אינו יכול לטעון טענה זו כלל אלא יש לו טענה אחרת (דלא ניחא ליה בתקנת חכמים).

מפשט הגמרא משמע שאם לא היה מדובר ביתומים אז בכל מקרה יכול היה הלוקח לטעון לניזק אי שתקת וכו' ולתת לו קרקע פחותה, אמנם **הרי"ף** אצלנו **והרמב"ם** (פ"ט מהל' מלוה ו'לה ה"ז) השמיטו אוקימתא זו דאיירי ביתמי, וזו לשון הרמב"ם שם: 'מכרן לאחד זו אחר זו הרי זה הלוקח נכנס תחת הבעלים, בד"א שלקח עידית באחרונה... **ולא מזכיר כלל שמדובר ביתומים**, ומשמע מדבריהם שאפי' אם המוכר בחיים גובה כל אחד מבעלי החובות כדינו ואין הלוקח יכול לטעון להם אי שתקיתו (ובאמת יש נוסחאות שכן גורסים ברי"ף דאיירי ביתמי ואצלנו זה מופיע בסוגריים עגולות).

אכן **הרא"ש** בסוגייתנו חולק על הרי"ף והרמב"ם וס"ל כהבנה הפשוטה בגמרא דכל עוד המוכר קיים יכול הלוקח לטעון להם שיחזיר שטר הזיבורית למריה ולא מצו אמרו ליה לכי תיהדר - דהיינו לכשתחזיר את הקרקע אז נגבה מן הזיבורית דהא כל מה שאדם יכול לעשות רואים דינו כאילו כבר עשוי - כאילו החזיר למוכר הקרקע הזיבורית, ו**אפילו לא טען הלוקח האי טענה אנו טענינן ליה** דפתח פיך לאילם הוא ומחשבינן כאילו כבר עשה כל המצטרך בזה. וכן פסק **הטור** בעקבותיו [ומרן **השו"ע** (ח"מ ק"ט סעיף ה) פסק אחר רוב עמודי ההוראה והשמיט האוקימתא דאיירי ביתמי, אמנם **הרמ"א** שם הביא בשם יש אומרים את דעת הרא"ש והטור].

ויש להבין מדוע השמיטו הני רבוותא דין זה העולה לכאורה מפשט סוגיית הגמרא.

הלכות שבת אקמול בשבת

על הפסוק 'ושמרתם את חקתי ואת משפטי אשר יעשה אתם האדם נחמי בהם אני ה' (ויקרא י"ח, ה) דרשו חז"ל (יומא פ"ה) 'נחמי בהם - ולא שימות בהם', מכאן שפיקוח נפש דוחה כל התורה כולה. אמנם כאשר אין חשש סכנה כלל אלא מיחוש קל, אסרו חכמים ליטול תרופות בשבת כדלהלן.

במשנה שבת קט: כל האוכלין אוכל אדם לרפואה וכל המשקין שותה חוץ ממי דקלים וכוס של עיקרים, ופרשי"י מאכלים הנאכלים ע"י בריאים, אין איסור לאוכלם אף שהוא סובל ממיחושים ואוכל מאכל זה לשם רפואתו, דלא מוכחא מילתא שעושה לרפואה ולא גזרו בזה חכמים, אבל מאכלים שאין דרך בריאים לאוכלם וכש"כ תרופות וכדומה אסור לאדם שיש לו מיחוש בשבת ליטול, גזירה משום שחיקת סממנים, שמא יבוא להכין ע"י כתישת צמחים ויעבור על איסור טוחן בשבת (במידה וח"ז נפל למשכב מחמת חוליו, מותר ליטול תרופות, והכא מיירי במיחוש קל).

אמנם מצינו בגמ' באופן מסוים שהתירו חכמים נטילת תרופה באופן שאינו ניכר ולא גזרו בזה משום שחיקת סממנים בשבת.

בגמ' שבת קח: - אמר מר עוקבא אמר שמואל - שורה אדם קילורין מערב שבת ונותן על גב העין בשבת ואינו חושש - פירוש - הקילורים היו תרופה לעין, ומ"מ התירו באופן הנ"ל ששורה מע"ש - דאז יש לו היכר ולא יבוא לטעות ולשחוק סממנים.

לגבי אקמול - וכדומה, כתב **בציץ אליעזר** (חלק י"ד, סימן נ' אות ה) שכל תרופה שאין מטרתה לרפואה אלא לשכוך כאבים, אינה בכלל גזירת שחיקת סממנים ומותר לבולעה בשבת אף למי שיש לו מיחוש קל ויש חולקים **ולכן** לא הובאו דבריו בשש"כ ובארחות שבת.

בילקוט יוסף (כרך ד' עמ' קמ"ג) פסק - מי שהתרגל לבלוע כדורי הרגעה לשיכוך כאבים, ונצרך אליהם עד כדי כך שהגוף התמכר אליהם, ואם אינו לוקחם מרגיש חולשה וכאבים מותר לו ללוקחם בשבת.

הגר"ש אויערבך - נתן עצה לאדם הסובל ממקצת חולי לקחת תרופה ע"י שיערב אותה מערב שבת במשקה או מאכל באופן שלא יהיו ניכרים ובשבת יאכל את המאכל. והובאו דבריו **בארחות שבת** ח"ב עמ' רפ"ו (ובתנאי והתרופה בדי"כ נבלעת ולא מעורבת במים, ולכן השינוי שבערבוב יזכיר לו שלא לשחוק סממנים).

בשו"ת מנחת יצחק (ה"א סימן ק"ח) כתב דלצורך מצוה מותר לקחת תרופות מפני שגזירת שחיקת סממנים קלה יותר מאמירה לנכרי באיסור דרבנן (שהותרה למי שיש לו צער) והובאו דבריו בארחות שבת הנ"ל. ולפי דבריו, חזן, בעל קורא, רב, או חייל בשמירה שחש בראשו וצריך לשרת את הציבור, יכול ליטול כדור להרגעת הכאבים.

שבת היא מליזעוק ורפואה קרובה לבוא.

מאמר 10 זכות השתיקה!

רבותינו הקדושים אומרים שהדרך הכי טובה לזכות לשנה טובה היא שבימים אלו, הימים הנוראים, לא לשפוט אף אחד. לא לומר שום דבר רע על אדם אחר.

מליל ראש השנה ובכל עשרת ימי תשובה – אנא בבקשה! אל תדברו שום דבר רע על אדם אחר.

האם אבא אוהב שאומרים משהו לא טוב על הילדים שלו? גם הקב"ה לא אוהב שמקטרגים על עם ישראל.

אבל יש עניין נוסף: כשאתה מדבר על השני, אולי אתה בעצם מדבר על עצמך! כי צריך לדעת גזר דין בשמיים מחכה לאישור כאן בארץ. תארו לעצמכם שמישהו גנב, ה' ישמור. לפני שגוזרים את דינו בשמיים מגלגלים כאן למטה שמישהו שואל את הגנב: "תגיד לי מה אתה חושב שצריך לעשות עם פלוני שגנב?" והוא עונה: "הו, הוא גנב? נורא! צריך לזרוק אותו לכלא!"

הוא גזר את דינו שלו...

היסוד הזה בהנהגה האלוהית, שהנידון "חותם" את גזר דינו ככיכול בעצמו על עונשו, מופיע בתנ"ך כמה פעמים. למשל בפרשת דוד ובת שבע: נתן הנביא מספר לדוד המלך ע"ה את סיפור "כבשת הרש" שנגזלה ע"י העשיר, ודוד מתקומם ואומר: "בן מוות האיש העושה זאת!" אומר לו נתן: "אתה האישו", ורק בזכות תשובתו השלימה אומר לו הנביא "גם ה' העביר חטאתך, לא תמות" (שמואל ב', י"ב).

ולכן, דע לך, לטובתך תיזהר! כשאתה מדבר על הזולת, אולי אתה בעצם מרשיע את עצמך... לכן אל תאשים איש, אל תשפוט.

וכן, בבקשה ממך – בשום אופן, ה' ישמור, אל תצעק על הילדים שלך בימים הקדושים האלה. דע לך, כל מה שאתה עושה יוצר הד בשמים. יש מידה כנגד מידה. אם אתה צועק על הילדים שלך, ה' ישמור, מה קורה בשמים? הלא כל העולם הם הילדים של הקב"ה...

מתוך הספר "לב השמים" מסיפורי ר' שלמה קרליבך

מה המצב!?

א-ל-ו-י * נכנסנו כבר עמוק עמוק לתוכו וכבר מתחילים להרגיש את המתח לקראת יום הדין * שיעור ד' שכבר התחילו לחזור בסוף הזמן הקודם חזרו עם המון מרץ לשיבה * ואחרי האימון שעברו בשנה וחצי האחרונה הם בהחלט מוכנים לסדרי השיבה * בתחילת הזמן הם עברו יום רענון מיוחד לקראת המשימה החדשה שלהם * שמירת הסדר העולמי * בהצלחה רבה * ישר כח עצום למצטייני מדור ביניים ובמיוחד **לברק ולני** שלא הרגשנו כלל שהתגייסתם ותמיד שמחנו לראותכם בישיבה! * והמצטיין הקרבי * טרורררררררר * **הראל בר!!!** * (כן, תותחנים זה קרבי!) * **סן סן!** * **נשואים טריים** * אמיר בניה (ג') * **ילדים זה שמחה** * לרב רובינשטיין להולדת הנכדה * לר' ישראל שטיינמן להולדת בנו ידידיה * ובשבח והודיה לה' יתברך גם לעורך העלון להולדת בנו אליהו * **אם בימי הדין תלבשו מדי זית** * אל תשכחו כומתה וגלצ"ח למשפט... * **שנה טובה!!!**

הראב"ד מתרץ שזוהי שגגה או שסמך הרי"ף על מה שכתוב שמפורש בגמרא, והוא אכן סובר כן לגמרי. ודו"ק.

אך **הרמב"ן** במלחמות ה' על הרי"ף מתרץ דהרי"ף סבירא ליה שבי"ד אמנם לא טוענים ללוקח טענה זו דאי שתקיתו אבל אם הוא פיקח יכול לטעון זאת לעצמו וכן אם רצו בעלי החובות יכולין לטעון כנגדו לכשתחזיר שקלינן מיניה אבל כל עוד לא החזרת כ"א יגבה כדינו, (ומה שהעמידה הגמרא ביתומים לרווחא דמילתא נקט שאפילו אם יטען כן לא תועיל טענה זו כלום), ובעצם טענת אי שתקת איננה דין ופסיקת הלכה אלא עצה טובה ללוקח קמ"ל, וכיון שכל טענה זה היא רק בגדר אפשר ולא ודאי שתקרה ממילא לא ראה הרי"ף לנכון לכתבו בפירוש וכתב רק את עיקר הדין בלי מצבי ביניים דאחז דרך קצרה כמנהגו.

וא"כ יוצא לדברי הרמב"ן שמחלוקת הרי"ף והרא"ש היא האם טענינן ללוקח או לא, אך כר"ע מודו שאם הוא עצמו יטען כן, יכול להועיל לו.

ולכאורה קשה על הרי"ף וסיעתו מהגמרא בכתובות (קט:) גבי מי שהלך למדינת הים ואבדה הדרך לשדהו ותובע את דרכו מבעלי השדות המקיפות את שדהו דלחכמים אינו יכול לחייבם לתת לו דרך בשדותם וצריך לקנותה, ומדובר שם באופן שכל ארבע השדות המקיפות את השדה שייכות לאדם אחד והוא קנה אותם מארבעה אנשים שונים ומצי אמר ליה אי שתקת שתקת, ואי לא – אחזיר את השטרות של השדות לבעלים השונים והם יוכלו לדחות אותך כל אחד לשדה של השני ולא תקבל כלום. ושם פסק הרי"ף כן להלכה דיכול לומר לו אי שתקת, ולפי הסבר הרמב"ן משמע גם דטענינן ליה דאל"כ היה הרי"ף משמיט דין זה כמו שהשמיט אצלנו!

ויש לבאר העניין עפ"י יסוד ההבנה **מהו הטעם דטענינן ללוקח**. אחד הפירושים הוא דהוי מדין 'מה מכר ראשון לשני כל זכות שתבוא לידו' דהיינו כשם שהקונה קיבל מהמוכר את גוף הקרקע כך קיבל ממנו גם את הזכות לטעון את כל הטענות שהיו למוכר עליה וכיון שקיבל זכויות אלו יכול גם בי"ד לטעון אותם עבורו.

ואם כן החילוק בין המקרים הוא פשוט. בכתובות – אם הקרקעות היו נשאות אצל ארבעת הבעלים שלהם לא היה יכול בעל השדה לעשות כלום דכל אחד היה דוחהו אצל השני לפיכך גם השתא יכול הלוקח לטעון כן כי דנים אותו כדינם דמה מכר ראשון לשני וכו', **אבל בגמרא אצלנו** אין זה כך דאם שלוש הקרקעות היו אצל הבעלים הראשון או הקרקע העידית שמכר אחרונה הייתה אצלו אז היו גובים לפחות כל אחד כדינו ולא גובים רק זיבורית ולכן אנו לא טוענים לו טענה דאי שתקת כי אין כאן זכות הטענה מכוון מה מכר, א"כ הוא טוען אותה בעצמו.

ולפי הרא"ש צ"ל דכיון דכל מה שאדם יכול לעשות רואים דינו כאילו כבר עשוי נחשב הדבר כאילו הקרקע הזיבורית כבר אצל המוכר ופשוט דטענינן ליה על דבר שקיים ולא צריך הכא הטעם דמה מכר ראשון לשני וכו' (וע"ע בשלטי גיבורים על הרי"ף שדן בשאלה זו).

(פורסם גם באשכולות לפרשת "כי תבוא". רוצים לקבל באימייל! ניתן להצטרף דרך האתר)